

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดนโยบาย และแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ การกำหนดมาตรฐานทางวิชาการ อาคารสถานที่ ตลอดจนการจัดการจัดหาวัสดุ ทรัพย์สิน และอุปกรณ์ทางการศึกษา สนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดได้สามารถผลิตคนให้มีประสิทธิภาพตามนโยบายของรัฐ แต่เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีบุคลากรมาก หน่วยงาน และโรงเรียนในความดูแลรับผิดชอบมีเป็นจำนวนมาก นับเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด ในปีการศึกษา 2531 มีจำนวนถึง 31,353 โรงเรียน (สถิติการประถมศึกษา 2531 : 36) ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้กระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งขนาดของโรงเรียนต่างกัน นับตั้งแต่ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณบุคลากร บัณฑิตสภาพแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่น ที่สนับสนุนการจัดการศึกษา ดังนั้น จึงควรมีการจัดรูปแบบของการบริหารให้โรงเรียนต่าง ๆ มีโอกาสได้ทำงานร่วมกัน และช่วยเหลือกันมากที่สุด ซึ่งในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2530 : 18) ได้ระบุประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และการจัดการศึกษาว่ามีปัญหาที่ยังคงมีอยู่ และควรได้รับการแก้ไข กล่าวคือ

"แม้จะได้มีการจัดตั้งองค์การ ในระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่วางแผน และประสานงานการพัฒนาการศึกษาของจังหวัด อำนาจในการตัดสินใจและการบริหารงานส่วนใหญ่ยังคงอยู่ส่วนกลาง ทำให้เกิดความล่าช้าในการบริหารงาน และแก้ไขปัญหาจึงสมควรที่จะพัฒนาและกระจายอำนาจในการบริหาร และจัดการศึกษาไปยังท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น"

ดังนั้น จึงก่อให้เกิดสำนักงานประจำท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ประสานงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ระหว่างสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และโรงเรียนประถมศึกษา นั่นคือ สำนักงานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษานั่นเอง

กลุ่มโรงเรียนเป็นการจัดการทางค้ำบริหารการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง ที่นำเอาโรงเรียนหลาย ๆ โรงเรียน มาร่วมกันดำเนินงานด้วยโครงสร้าง ซึ่งเอื้ออำนวยให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสมาชิก ระบบการจัดการศึกษาด้วยกลุ่มโรงเรียน นับเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานบริหาร นำมาเป็นเครื่องมือในการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแพร่หลายทุกระดับการศึกษา

นับเป็นเวลาเกือบสี่สิบปีมาแล้วที่ประเทศไทย ได้มีการนำระบบการกลุ่มโรงเรียน มาพัฒนาการศึกษาในประเทศไทย โดยที่โรงเรียนจำนวนมากได้ใช้ความพยายามหลายแนวทาง เพื่อให้มีความสมบูรณ์ในการบริหารงานของตนเอง เพราะผลของความพยายามจะช่วยลดภาระของผู้บริหารได้ทางหนึ่งด้วย หลักฐานจากอดีตที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่ามีโรงเรียนหลายแห่งที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มแล้ว ทำงานได้ผลดี (ประกอบ คุณารักษ์ และ อำพน ศรีธัญชัย 2529 : 17) ที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนก็คือ การนำวิธีการในลักษณะของ "กลุ่มโรงเรียน" มาทดลองใช้ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อปีพุทธศักราช 2493 ตามโครงการพัฒนาการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกับองค์การยูเนสโกร่วมกันดำเนินการ ผลจากการทดลองดังกล่าว แสดงนัยให้เห็นว่าการรวมกลุ่มโรงเรียนมีความจำเป็นต่อโรงเรียนที่มีขนาดเล็กค่อนข้างมาก ดังนั้นหลักการของกลุ่มโรงเรียนจึงได้นำมาใช้ในกลุ่มผู้มองเห็น ประโยชน์ระดับท้องถิ่น ตามความเหมาะสม ด้วยความจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา ภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากร และการมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากในระบบงาน หลักการของกลุ่มโรงเรียน จึงมีการนำมาใช้อย่างเป็นระบบและทั่วถึง โดยกำหนดสาระดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ให้กลุ่มโรงเรียนเป็นลำดับที่สี่ของการบริหาร ในระบบที่องค์กรคณะบุคคล รองลงมาจาก สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2531 : 1)

กล่าวคือ โครงสร้างและระบบบริหารการประถมศึกษา ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นการบริหารโดยคณะกรรมการนั้นแบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ และระดับกลุ่มโรงเรียน นอกจากนั้นมีการบริหารอีกระดับหนึ่งเป็นระดับที่ 5 คือ ระดับโรงเรียน ซึ่งแต่ละระดับมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ต่างกัน คือ ระดับชาติ กำหนดนโยบายและตั้งงบประมาณ ระดับจังหวัดสนองนโยบายและจัดสรรงบประมาณ ระดับอำเภอหรือกิ่งอำเภอรับนโยบาย ประสานการดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณ ระดับกลุ่มโรงเรียนปฏิบัติการตามแผนพัฒนาการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียนปฏิบัติงานการเรียนการสอนตามหลักสูตร และแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งในแต่ละระดับปฏิบัติงานเน้นหนักในเรื่องต่างกัน แต่มีการประสานสัมพันธ์กันทั้งในค่านโยบาย แผนงานงบประมาณ วิชาการ และบุคลากร

เจตนารมณ์ของการมีกลุ่มโรงเรียน ก็เพื่อให้กลุ่มโรงเรียนมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของโรงเรียนประถมศึกษา และสามารถสนองตอบนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในอันที่จะให้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาให้ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2531 : 2) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2529 ขึ้น เพื่อให้กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษามีเอกภาพในการบริหารงานกลุ่ม โดยให้ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นอย่างเดียวกัน

จากเหตุผลและแนวคิดต่าง ๆ จึงพอจะสรุปถึงความจำเป็นที่ต้องมีกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1. เจตนารมณ์ เพื่อให้กลุ่มโรงเรียนสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงาน และเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการกระตุ้นการดำเนินงาน ให้มีการพัฒนาการประถมศึกษาโดยส่วนรวม และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้บรรลุเจตนารมณ์ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

2. จุดประสงค์ มี 3 ประการ คือ

2.1 เพื่อให้กลุ่มโรงเรียนมีฐานะเป็นองค์กร ที่จะทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา

2.2 ให้โรงเรียนสามารถใช้ทรัพยากรดำเนินการเรียนการสอนร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ให้เกิดความเสมอภาคในระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ด้วยการให้โรงเรียนในกลุ่มร่วมมือ สนับสนุนกัน ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ กำลังงาน และกำลังความคิด ความสามารถ เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนภายในกลุ่ม ซึ่งการรวมเป็นกลุ่มย่อมทำให้เกิดเอกภาพ (Unity) ในการบริหาร สะดวกในการตรวจเยี่ยม และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน

กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา มีปัจจัยในการบริหารงานวิชาการที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่นอกเหนือไปจากงบประมาณของกลุ่ม วัสดุอุปกรณ์และการมีอำนาจในการจัดการตามหน้าที่ของบุคลากรกลุ่ม นั่นก็คือ ตัวบุคลากรกลุ่มโรงเรียนนั่นเอง ซึ่งบุคลากรเหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นผู้มีความสำคัญต่อสถานภาพการดำเนินงานกลุ่มโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะศักยภาพของแต่ละคนจะเป็นตัวแปรสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา อันเป็นเป้าหมายหลักของกลุ่มโรงเรียน

บุคลากรกลุ่มโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยบุคคลเหล่านี้ อันได้แก่ ประธานกลุ่มโรงเรียน คณะกรรมการกลุ่ม หัวหน้าสำนักงานกลุ่ม ครูวิชาการสำนักงาน และครูวิชาการกลุ่ม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือกัน ในด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน ซึ่งงานวิชาการที่กลุ่มโรงเรียนต้องปฏิบัตินั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 10) ได้ระบุไว้ในชุดฝึกอบรมบุคลากรกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา เล่มที่ 7 ไว้ด้วยกัน 3 งานคือ

1. งานนิเทศโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน
2. งานศูนย์วิชาการกลุ่ม และห้องสมุดกลุ่ม
3. งานพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นงานหนึ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา เพราะการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งของรัฐ ในอันที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนา การจัดการประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากร ส่วนใหญ่ที่จะได้รับ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่ในวัยเรียน ให้มี

ความรู้ความสามารถ ตามจุดหมายของหลักสูตร เพื่อจะได้เป็นผู้ที่มีคุณภาพอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุขและเป็นพื้นฐานของการศึกษาทุกระดับ

ในสภาพปัจจุบัน การพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีปัญหาและอุปสรรคมากมาย ทั้งด้านการบริหาร การเรียนการสอน ตลอดจนการนิเทศการศึกษา กลุ่มโรงเรียนจึงมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากกว่าหน่วยงานระดับสูง เพราะมีการประชาสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโรงเรียนอย่างทั่วถึง แต่ก็ยังมีปัญหาในการดำเนินงานหลายอย่าง ที่ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ครบ

ในการที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา การจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 นั้น เนื่องจากผู้วิจัยได้พิจารณาสภาพพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดในเขตการศึกษา 4 อันได้แก่จังหวัด กระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง และตรัง มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากเขตการศึกษาอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังต่อไปนี้

1. สภาพภูมิศาสตร์ จังหวัดในเขตการศึกษา 4 เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลตะวันตก มีภูมิประเทศทั้งที่เป็นที่ราบบนแผ่นดินใหญ่ และเป็นเกาะตั้งแต่เกาะขนาดเล็กที่ไม่เป็นที่อยู่อาศัยของประชาชน จนกระทั่งเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอและย้อมมีโรงเรียนประถมศึกษาทำหน้าที่จัดบริการทางการศึกษาให้แก่ประชาชนที่อยู่บนเกาะเหล่านั้นด้วย โดยการใช้เรือยนต์ขนาดเล็กหรือเรือหางยาวในการเดินทาง และสภาพภูมิประเทศบนแผ่นดินใหญ่ นอกจากเป็นที่ราบแล้ว มีสภาพเป็นที่เนินสูง มีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวนหลายโรงเรียนที่ตั้งอยู่บนเนินสูงหรือที่เรียกกันว่า ควน สภาพการคมนาคมต้องเดินทางผ่านสวนยางพารา ซึ่งมีหิ้งที่อยู่บนพื้นที่ราบและเกาะซึ่งต้องผ่านควนหลายลูก จึงต้องใช้จักรยานยนต์ในการเดินทางเท่านั้น นอกจากนี้สภาพการคมนาคม โดยทั่วไปแล้วไม่ค่อยสะดวก เพราะมีถนนหลายเส้นทางที่ไม่สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล

2. สภาพเศรษฐกิจ อาชีพหลักของประชาชน คือ เกษตรกรรม ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ การประมง และการเพาะปลูก โดยเฉพาะการเพาะปลูกลิ้น ส่วนใหญ่จะเป็นการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ คือการปลูกปาล์ม น้ำมัน ยางพาราและกาแฟ โดยมีการดำเนินการ 2 ลักษณะคือ เป็นเจ้าของสวนขนาดเล็ก และเป็นลูกจ้างของสวนขนาดใหญ่ เนื่องจากมีการปลูกพืชเศรษฐกิจเหล่านี้มาก จึงทำให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไปในทางที่ดีขึ้น ลดอัตราการว่างงานลง เช่น มีโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม โรงงานขมยางพารา เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามก็มีระบบนายทุนกับลูกจ้างอยู่ จึงมีประชาชนจำนวนมากที่เป็นกรรมกรหาเช้ากินค่ำ นอกจากนั้นมีประชาชนจำนวนมากที่เปลี่ยนสภาพพื้นที่ที่ทํานาเป็นส่วนปาล์มหรือสวนยางพารา เนื้อที่ทํานาซึ่งมีน้อยอยู่แล้วนับวันจะน้อยลงไปอีก การทํานาจึงมีผลผลิตน้อย ซึ่งสภาพเดิมประชาชนในเขตการศึกษา 4 ต้องอาศัยการซื้อข้าวจากจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดทางภาคกลางอยู่แล้วยังมีมากขึ้น แล้วต่อไป การขาดแคลนข้าวจะเพิ่มมากขึ้น รูปแบบการประกอบอาชีพและระบบเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงต่อไปอีก

อาชีพที่ก่อให้เกิดปัญหา และมีผลกระทบต่อการศึกษาในเขตการศึกษา 4 ก็คืออาชีพการประมง สาเหตุเนื่องจากในครอบครัวของชาวประมงนั้น หัวหน้าครอบครัว ต้องออกเรือไปหาปลา ห้างครอบครัวไปครั้งละหลายวัน ในปัจจุบันยังต้องออกไปหาปลาไกลจากพื้นที่ไกลฝั่งมาก เนื่องจากในน่านน้ำไทยมีปลาจำนวนน้อยลง จึงต้องล้าเข้าไปในเขตน่านน้ำแดนประเทศมาเลเซียและพม่า จนกระทั่งถูกจับกุมขังอยู่เป็นประจำ ซึ่งสภาพเช่นนี้มีผลทำให้รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อไถ่ถอนผู้ถูกจองจำในประเทศเพื่อนบ้าน นับว่าเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และส่วนมากบริษัททำการประมงก็จะเสียเงินค่าไถ่ให้รัฐบาล และบริษัทก็จะเรียกร้องค่าใช้จ่ายจากลูกเรือประมงอีกด้วย จึงทำให้ฐานะของชาวประมง ซึ่งยากจนอยู่แล้วยิ่งยากจนลงไปอีก สภาพเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว จึงมีผลกระทบต่อบุตรภรรยา และมีผลต่อการเรียนและความประพฤติของนักเรียนอีกด้วย ซึ่งนักเรียนที่มาจากครอบครัวของชาวประมงมักขาดเรียนบ่อยออกจากโรงเรียนกลางคัน หรือตกชั้นอยู่เป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ยังมีประชากรบางส่วนที่อาศัยอยู่ในสหกรณ์นิคม ซึ่งประชาชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นพวกที่ย้ายมาจากจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งในบางฤดูกาล ก็ย้ายครอบครัวไปรับจ้างในแหล่งต่าง ๆ ทั้งในและต่างจังหวัด

3. สภาพสังคม ชนบทธรรมเนียมประเพณีและศาสนา ประชาชนที่อาศัยในจังหวัดเขตการศึกษา 4 นั้น จะเป็นสังคมที่มีชนบทธรรมเนียมประเพณีและศาสนาแตกต่างกัน คือ มีแนววิถีชีวิตตามรูปแบบพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม และกลุ่มชาวเล (ชาวน้ำ) จึงกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดเหล่านี้จะมีความแตกต่างกัน และมีผลกระทบถึงการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา เช่น กลุ่มชนที่นับถือศาสนาอิสลามก็จะยึดมั่น ในการปฏิบัติกิจทางศาสนาในวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ กลุ่มชาวเลก็จะนับถือผีหรือเหวคา การจัดการศึกษาภายในโรงเรียนหรือการนิเทศโรงเรียนภายในกลุ่มจึงต้องคำนึงถึง กลุ่มชนเหล่านี้ด้วย

นอกจากนั้นในบางจังหวัดยังมีผู้ออกการร้ายคือ จังหวัดกระบี่และจังหวัดตรัง ทำให้บุคลากรกลุ่มโรงเรียนมีความหวาดกลัวต่อภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ ในขณะที่เดินทางไปปฏิบัติงานตามโรงเรียนภายในกลุ่ม

จากความแตกต่างในสภาพพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 4 เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2530 : 89-91) พบว่า คุณภาพการศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 4 ตั้งแต่ปี 2527 - 2530 ทั้งภาพรวม และแยกเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

1. ในภาพรวม จากการจัดระดับความก้าวหน้าในกลุ่มประสบการณ์ที่เป็นปัญหาคือ

1.1 คุณภาพกลุ่มทักษะภาษาไทย จังหวัดในเขตการศึกษา 4 อยู่ใน 2 ระดับสุดท้าย คือ มีแนวโน้มลดลงและพัฒนาการลดลง ยกเว้น จังหวัดภูเก็ตอยู่ในระดับ 4 คือ พัฒนาการสูงที่

1.2 คุณภาพกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต อยู่ในระดับที่สุดท้ายทุกจังหวัด คือ พัฒนาการลดลง

1.3 คุณภาพกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ อยู่ใน 2 ระดับที่สุดท้าย คือ มีแนวโน้มลดลง

สำหรับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

2. รายละเอียดผลการประเมินคุณภาพ ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดผลการประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ปีการศึกษา 2527 - 2530

ปีการศึกษา	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ \bar{X} %				Tปกติ
	ไทย	คณิต	สพช.	กพอ.	
2530	56.38	43.53	51.06	60.02	49.60
2529	57.88	42.19	54.49	60.02	50.80
2528	59.41	35.64	49.82	36.66	53.40
2527	49.19	30.48	45.04	52.39	48.20

จากตารางที่ 1 รายละเอียดผลการประเมินคุณภาพของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 4 นี้ จะเห็นได้ว่า ทุกกลุ่มประสบการณ์ยังมีคุณภาพการศึกษา มีอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ คือ ค่ากว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55 ทุกกลุ่มประสบการณ์เป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา การจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 4

งานพัฒนาคุณภาพศึกษานับว่าเป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งของงานวิชาการ ที่กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาต้องรับผิดชอบ นอกเหนือไปจากงานบริหาร การบริหารงานทุกด้านของกลุ่มโรงเรียนย่อมมีจุดมุ่งหมาย ให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอน ให้ดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งหมายถึงคุณภาพของวิชานั้นเอง กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการ ตามระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2529 มาตั้งแต่วันที่ 12 ธันวาคม 2529 นับจนถึงปัจจุบันนี้เป็นเวลาประมาณ 2 ปีเศษ คุณภาพของการศึกษาจะดีหรือไม่ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ

การจัดกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะกิจกรรมจะทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในการวิจัยเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ศึกษาโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่งเป็นศึกษานิเทศก์อำเภอ ปฏิบัติงานทางด้านวิชาการระดับประถมศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษา การจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 ว่ามีวิธีการจัดอย่างไร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4

คำถามเพื่อการวิจัย

1. กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 ได้จัดกิจกรรมอะไรบ้าง และจัดมากน้อยเพียงใด ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับกิจกรรมที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้คือ

- 1.1 กิจกรรมการพัฒนาบุคลากร
- 1.2 กิจกรรมการพัฒนาทางวิชาการและการปรับปรุงคุณภาพ

การเรียนการสอน

- 1.3 กิจกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลทางการศึกษา

2. กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างในการจัดกิจกรรมที่พัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านต่อไปนี้

- 2.1 ปัญหาในด้านการวางแผนของกลุ่มโรงเรียน
- 2.2 ปัญหาในด้านการจัดระบบการทำงาน
- 2.3 ปัญหาในด้านการดำเนินการ
- 2.4 ปัญหาในด้านการประสานงาน
- 2.5 ปัญหาในด้านการประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 จำนวน 123 กลุ่มโรงเรียน ซึ่งมีบุคลากรกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูล คือ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม หัวหน้าสำนักงานกลุ่ม ครูวิชาการสำนักงาน และครูวิชาการกลุ่ม ซึ่งเป็นประชากรที่ปฏิบัติหน้าที่ ในปีการศึกษา 2531 นี้ รวมจำนวนกลุ่มประชากรทั้งสิ้น 2,316 คน

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 ดังนี้

2.1 กิจกรรมของกลุ่มโรงเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและประเภทของกิจกรรม ในขอบเขตของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน ดังนี้

2.1.1 การพัฒนาบุคลากร

- ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาบุคลากร
- วิธีการและกิจกรรมในการพัฒนาบุคลากร

2.1.2 การพัฒนาทางวิชาการและการปรับปรุงคุณภาพ

การเรียนการสอน

- การวางแผนการเรียนการสอนของกลุ่มโรงเรียน

- การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- การใช้บริการศูนย์วิชาการและห้องสมุดกลุ่มโรงเรียน
- การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน
- การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน

2.1.3 การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลทางการศึกษา

- การนิเทศ และติดตามผลโรงเรียนภายในกลุ่ม
- การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน
- การติดตามและประเมินผลค่านิเทศ

2.2 ศึกษาการจัดกิจกรรม โดยศึกษาเกี่ยวกับ

- 2.2.1 การวางแผนของกลุ่มโรงเรียน
- 2.2.2 การจัดระบบการทำงาน
- 2.2.3 การดำเนินการ
- 2.2.4 การประสานงาน
- 2.2.5 การประเมินผล

3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานในการจัดกิจกรรม โดยศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในการดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 ตามขอบเขตในข้อ 2.2

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หมายถึง ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการประถมศึกษา อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หมายถึง หน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่จัดการประถมศึกษาภายในจังหวัด ในเขตการศึกษา 4

เขตการศึกษา 4 หมายถึง หน่วยงานของรัฐบาล ที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา ใน 5 จังหวัด คือ กระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง และตรัง

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอน ตั้งแต่ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขต
การศึกษา 4

กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการ
ศึกษา 4 ที่จัดตั้งเป็นกลุ่ม ตามระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วย
กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2529

การจัดกิจกรรม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนตั้งแต่ การวางแผน
การจัดระบบการทำงาน การดำเนินการ การประสานงาน และการประเมินผลในการ
จัดกิจกรรม

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดที่กลุ่มโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4
ที่จัดขึ้นเกี่ยวกับการปรับปรุง ส่งเสริม พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่ง
แบ่งเป็น 3 ด้านด้วยกัน คือ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาทางวิชาการและปรับปรุง
คุณภาพการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามและประเมินผลทางการศึกษา

ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง สาเหตุและผลกระทบที่ทำให้การดำเนินงาน
ในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน ไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมาย
ที่ตั้งไว้

บุคลากรกลุ่มโรงเรียนผู้จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง ประธาน
กลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม หัวหน้าสำนักงาน ครูวิชาการสำนักงาน และครูวิชาการกลุ่ม
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4

สำนักงานกลุ่ม หมายถึง ที่ทำการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 4 ซึ่งแต่ละสำนักงานกลุ่ม จะตั้งอยู่ในโรงเรียน
ภายในกลุ่ม ณ โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางของกลุ่ม ซึ่งมีบุคลากรประจำ
สำนักงานกลุ่ม คือ หัวหน้าสำนักงาน และครูวิชาการสำนักงาน ซึ่งมาจากข้าราชการ
ครูผู้สอน ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วย
กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2529

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อจะได้ข้อมูลในการจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 4
2. เพื่อจะได้ข้อมูลในการแก้ไข ปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 4 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่างประชากร

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 จำนวน 123 กลุ่มโรงเรียน โดยมีบุคลากรกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม หัวหน้าสำนักงานกลุ่ม ครูวิชาการสำนักงาน และครูวิชาการกลุ่ม ที่ปฏิบัติหน้าที่ทางงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2531 นี้ รวมจำนวนกลุ่มประชากรทั้งสิ้น 2,316 คน

1.2 ตัวอย่างประชากร

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยใช้สูตรของ Taro Yamane จากประชากร จำนวน 2,316 คน ได้กลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 341 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 1 ฉบับ เพื่อสอบถาม ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม หัวหน้าสำนักงาน ครูวิชาการสำนักงาน และครูวิชาการกลุ่ม เกี่ยวกับกิจกรรมที่กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาจัดเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา วิธีการจัดกิจกรรม และปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check - list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษา และวิธีการจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check - list) และแบบ ปลายเปิด (open - ended)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (check - list) และแบบปลายเปิด (open - ended)

การสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าหาแนวทาง ในการสร้างแบบสอบถามจากตำรา เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่ม โรงเรียน ยึดหลักการตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดในระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2529 ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนา บุคลากร การพัฒนาทางวิชาการ และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน และการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลทางการศึกษา วิธีการจัดกิจกรรมในด้านการวางแผน การจัด ระบบการทำงาน การดำเนินการ การประสานงาน และการประเมินผล
2. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง แบบสอบถาม
3. สร้างแบบสอบถามขั้นต้น
4. นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจแก้ และรับข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข
5. ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมแบบสอบถามใหม่ ตามข้อเสนอแนะของ อาจารย์ที่ปรึกษา
6. นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาแก้ไข

7. นำคำแนะนำ ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแบบสอบถาม แล้วนำ แบบสอบถาม มาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลด้วยการส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง และใช้บริการทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย จาก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด ในเขตการศึกษา 4 เพื่อขอความร่วมมือไปยังประธานกลุ่ม และหัวหน้าสำนักงานกลุ่ม โรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในสังกัด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาและมีความสมบูรณ์ทั้งหมดไป วิเคราะห์ โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) เป็นรายชื่อ โดยหาค่าสถิติเป็น ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) พร้อมทั้งบรรยายประกอบตาราง

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ประถมศึกษา และวิธีการจัดกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียน วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) เป็นรายชื่อและเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรค ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) เป็น รายชื่อ และเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย ส่วนแบบสอบถามปลายเปิด (open-ended) ใช้วิธีการจัดลำดับเนื้อหา ความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา

สูตรที่ใช้ในการคำนวณหาค่าสถิติคือ

ค่าร้อยละ (Percentage) จากสูตร

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม} \times 100}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด}}$$

ลำดับชั้นในการนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยลำดับชั้นของการนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย กำหนดที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ลำดับชั้นในการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือและวิธีการสร้าง เครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 4 กล่าวถึง การวิเคราะห์และผลของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเสนอตารางข้อมูลประกอบการบรรยาย

บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในส่วนสุดท้ายจะเป็นบรรณานุกรม ภาคผนวก และประวัติผู้เขียน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย